

CD OUDE MUZIEK

**Sterke burcht
Maarten Luther**

Vijfhonderd jaar geleden werden in Wittenberg de eerste banden doorgesneden die de augustijnernonnik Maarten Luther verbonden met de laatmiddeleeuwse Kerk. Een van de meest typische liederen die het protestantse geloof zouden betonen, was van de hand van Luther zelf, *Ein feste Burg ist unser Gott*. Maar de 'oninneembare burcht' was niet Luthers eerste poging als liedbedenker. Die er komt toe aan *Ein neues Lied haben wir an*. Het is zijn directe reactie op het nieuws dat twee van zijn Antwerpse medebroeders in juli 1523 te Brussel op de brandstapel stierven. Traditioneel zegt men dan dat Luthers dichtvuur aan de brandstapel is ontstoken. Zijn 'nieuw lied' vertelt de dramatische gebeurtenissen. Een merkwaardig, maar krachtig werkstukje politieke theologie dat via vele in het geheim gedrukte vlugschriften spoedig een grote verspreiding kreeg.

Niet altijd zijn Luthers liedteksten zo geënt op een concrete geschiedenis, maar ze zijn wel altijd gedreven door sterke emoties. Luther was muzikaal zoals veel geestelijken toen. In totaal schreef hij een dertigtal lieder-

ren, waarvan vele bekend overkomen, omdat ze zo vaak bewerkt zijn door de Duitse barokcomponisten.

Op de eerste cd wisselen zettingen uit de renaissance en de barok vrolijk af met eigentijdse bewerkingen. Wat meteen een kans biedt om jonge toondichters te leren kennen. Op de tweede cd dialogeren dan de oude grootmeesters Bach, Buxtehude, Schütz en Praetorius met hun jongere collega's Felix Mendelssohn en Max Reger.

De dubbel-cd is een feestuitgave. Daarom zijn we wat verrast dat de uitgever er niet aan dacht alle Lutherliederen van commentaar te voorzien. Dan zou men iets meer kunnen vernemen over Luthers positievere houding tegenover de Mariaverering dan je zou verwachten van een reformator. Dat minpuntje mag de vreugde echter niet dempen, want de muziek die deze dubbel-cd laat weerklinken, is een ware getuigenis van de aanstekelijke kracht van het geloof. Het nieuwe, dat vandaag alweer het oude is geworden. (JC)

Luthers Lieder, door Athesinus Consort Berlin onder leiding van Klaus-Martin Breggott & het Kammerchor Stuttgart onder leiding van Friedrich Bernius, Carus CAR83.469, 2 cd's en tekstboek, 35 euro.

CD KLASSIEK

**Ontaarde muziek
Alban Berg**

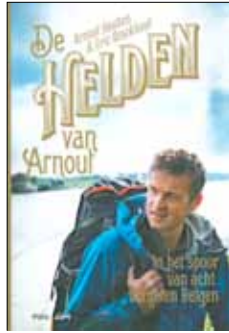
De Oostenrijker Alban Berg (1885-1935), die atonale en twaalftonige muziek componeerde, geldt als een moeilijk componist, maar zijn opera's *Wozzeck* en *Lulu* vonden een plaats op het repertoire. De nazi's bestempelden Bergs werk als 'ontaard' en 'joods', omdat hij een leerling van Arnold Schönberg (1874-1951) was. In het voorjaar van 1934, toen Berg werkte aan *Lulu*, was het duidelijk dat de nazi's die opera nooit in première zouden laten gaan. Daarom brouwde Berg een orkestsuite die als promotie van de opera kon gelden. Die suite, schitterende muziek overigens, is opgebouwd rond een lied voor so-

praan, maar vond al evenmin genade in de ogen van de nazi's, wegens het verhaal van een vrouw van laag allooi. Propagandachef Joseph Goebbels verordende dat journalisten die positief over het stuk schreven, ontslagen moesten worden. Berg overleed op 24 december 1935 aan een bloedvergiftiging, zonder *Lulu* te hebben voltooid. Die werd lange tijd opgevoerd met aan het eind filmfragmenten op de muziek van de suite.

De Canadese sopraan Barbara Hannigan zingt en dirigeert het Nederlandse orkest Ludwig. De suite prijkt op een album met George Gershwins (1898-1937) dertien minuten durende lied *Girl Crazy*, bewerkt door Bill Eliott. (EDS)

Crazy Girl Crazy, Barbara Hannigan (sopraan) & het Ludwig Orchestra, Alpha 293, 23 euro.

BOEK ACTUALITEIT

**In het spoor van helden
Arnout Hauben**

De gevleugelde uitspraak van de Amerikaanse auteur Robert M. Pirsig (1928-2017), „Het is beter op reis te zijn dan aan te komen”, is beslist van toepassing op televisiemaker Arnout Hauben. Nadat hij voor de televisiedocumentaire *Ten oorlog* op een jongensachtige wijze de frontlijnen van beide wereldoorlogen afstapte, zet

Hauben zijn reis voort. Net als bij het vorige project gaat de lopende televisieserie *De helden van Arnout* gepaard met een boek. Daarvoor werkte Hauben samen met cultuurjournalist Eric Rinckhout. Hauben volgt ditmaal het spoor van acht Belgische, intussen vergeten avonturiers. Handleiding daarbij zijn de dagboeken van die avonturiers. Het oudste verhaal in Haubens handen is dat van de dertiende-eeuwse monnik Willem van Rubroek die naar Mongolië trok, het jongste dat van vijf Gentse jongens die in 1940 als onderdeel van de mobilisatie in het zuiden van Frankrijk verzeilden.

Boeiende verhalen? Jawel, al blijft het boek dezelfde vreemde mengeling van geschiedenis en avontuur als het format van de tv-serie. Televisie vraagt dan ook om beweging en actie en daartoe is een tocht hoogst geschikt, maar wat als er van de wereld van weleer nog wei-

nig overblijft? Dan wordt node scherp gesteld op de presentator.

Arnout Hauben: „Mijn helden trokken erop uit omdat reizen toen de enige manier was om de wereld te ontdekken en nieuwe kennis te vergaren. Mijn acht helden hebben gereisd en zijn meer mens geworden.” Daarbij vergeet Hauben dat velen van zijn helden niet reisden om te reizen, maar met een doel, en soms noodgedwongen op pad trokken. (EDS)

Eric Rinckhout & Arnout Hauben, *De helden van Arnout. In het spoor van acht vergeten Belgen*, Polis, Antwerpen, 2017, 302 blz., 24,99 euro, ISBN 978 94 6310 214 8.

BOEK LEVEN

**Verlies en rouw
Manu Keirse**

Manu Keirse is klinisch psycholoog, arts en in ons land alom erkend als dé specialist rouwverwerking. Over het onderwerp schreef hij meerdere boeken. *Helpen bij verlies en verdriet*

is al vele jaren het basisboek over rouw. In deze volledig nieuwe editie toont Keirse aan de hand van tal van herkenbare voorbeelden hoe rouwen niet gelijkstaat met afscheid nemen, maar met anders leren vasthouden. Het boek gaat niet enkel in op verlies door de dood, maar besteedt ook aandacht aan andere verliessituaties die vaak onterecht onderbelicht blijven, zoals verlies van je gezondheid, je werk of je toekomstperspectieven.

Twee onderwerpen vielen ons op. Wat als je oudere ouders sterven? Hun dood is immers te verwachten en behoort tot de natuur. Men zou dankbaar moeten zijn dat ze dergelijke hoge leeftijd bereikten. Hun kinderen, die zelf vaak de zestig voorbij zijn, worden bij het overlijden echter wel plotseling overvallen

door hevige emoties die weinigen begrijpen. Een ander onderwerp is de rouw van asielzoekers. Zij krijgen in het nieuwe thuisland kansen en een nieuw leven, maar ze kennen er evenzeer een onpeilbaar verdriet dat weinigen zien of begrijpen. Luisterbereidheid kan vaak wonderen verrichten, maar dat geldt voor vele andere rouwsituaties. (EDS)

Manu Keirse, *Helpen bij verlies en verdriet. Een gids voor het gezin en de hulpverlener*, Lannoo, Tielt, 2017, 320 blz., 19,99 euro, ISBN 978 94 0144 287 9.

BOEK GESCHIEDENIS

**Mythen doorprikt
Rolf Falter**

Bibliotheken en boekenwinkels zijn gevuld met werken over de Tweede Wereldoorlog, maar over de uiterst belangrijke tien jaren die volgden op de jongste wereldbrand is haast niets te vinden. Nochtans werd in de periode 1945-1955 de grondslag gelegd van de welvaartstaat, de democratie verankerd en een cultuur vormgegeven waarvan wij vandaag nog deel uitmaken.

Rolf Falter, historicus en hoofd van het bureau in België van het Europese Parlement, beet zich vast in de ontstaansgeschiedenis van de Europese Unie en ont-

kracht in een onvermoed boeiend en zowaar zelfs spannend verhaal meerdere mythes. De Europese samenwerking is niet zo zeer een idealistisch project, als wel ontstaan uit externe druk die te maken heeft met militaire dreiging en intern geruzie.

Vergeet dus de mythes. Falter toont aan hoe vlak na 1945 alle Europeanen naar Groot-Brittannië keken om het leiderschap op te nemen. Dat hield echter de boot af, omdat het land virtueel failliet was en nog slechts een reus op lemen voeten.

Falter stelt ook dat het meest verregaande project van Europese samenwerking in die jaren militair van aard was. De Europese Gemeenschap van Kolen en Staal (EGKS) ontstond als afgeleide van de herbewapening van Duitsland die de Verenigde Staten wensten, tot grote ergernis van de Fransen. Jean Monnet, geestelijke vader van de Europese Unie, kwam toen met het idee van de supranationale samenwerking op de proppen. Hij wist zeker dat hij er de baas van zou worden. Militaire kwesties spelen een hoofdrol in het verhaal. Frankrijk wilde een atoombom bouwen om desgewenst te gebruiken in koloniale oorlogen.

Dat was de pasmunt voor de Verdragen van Rome in 1957.

Bovenal zijn er de talrijke wonderlijke details die dit verhaal kleur geven. Zo lijkt het dat de Belgische en Nederlandse ministers in ballingschap in 1944 voortdurend in dure Londense hotels lunchten om de contouren van een economische samenwerking te bespreken.

En dan is er nog het portret dat Falter borstelt van Jean Monnet, die stamde uit een familie van cognacboeren en jarenlang die drank in Londen verkocht, in een vechtscheiding verzeilde en zich om de brode in 1932 verhuurde aan China's sterke man Tsjang Kai-shek. (EDS)

Rolf Falter, *De geboorte van Europa. Een geschiedenis zonder einde*, Polis, Antwerpen, 2017, 600 blz., 24,99 euro, ISBN 978 94 6310 270 4.